

СЎЗ САЊАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 2 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 8, НОМЕР 2

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 8, ISSUE 2

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА | INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

№2 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2025-2>

Бош муҳаррир:
Тўхтасинов Илҳом
п.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Главный редактор:
Тухтасинов Илхом
д.п.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Editor in Chief:
Tuhtasinov Ilhom
DSc. Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ

Назаров Бахтиёр
академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўғли
ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова
ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким
ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил
ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммамед
к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт
Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддиқова Ирода
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар
ф.ф.д. (Грузия)

Туробов Бекпулат
масбул котиб, PhD, доцент
(Ўзбекистон)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Назаров Бахтиёр
академик. (Узбекистан)

Якуб Умар оглы
д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова
д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Миннуллин Ким
д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Керимов Исмаил
д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Куренов Рахыммамед
к.ф.н. (Туркменистан)

Кристофер Джеймс Форт
Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Мирзаев Ибодулло
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Балтабоев Ҳамидулла
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Дустмухаммедов Хуршид
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Лиходзиевский А.С.
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Сиддиқова Ирода
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Шиукашвили Тамар
д.ф.н. (Грузия)

Туробов Бекпулат
отв. секретарь, PhD, доцент
(Узбекистан)

EDITORIAL BOARD

Bakhtiyor Nazarov
academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli
Doc. of philol. scien., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova
Doc. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim
Doc. of philol. scien., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail
Doc. of philol. scien., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed
Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort
University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar
Doc. of philol. scien. (Georgia)

Turobov Bekpulat
PhD Ass. prof. Senior Secretary
(Uzbekistan)

PageMaker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Murodova Mo'tabar Ibodullayevna TILAKLAR VA OLQISHLARNI NUTQIY AKTLAR SIFATIDA LINGVISTIK NUQTAI NAZARDAN TAHLILI...	5
2. Yusupova Soxiba Islombek qizi O'ZBEK BOLALAR O'YIN QO'SHIQLARIDA ATOQLI OTLARNING QO'LLANILISHI.....	9
3. Lolayeva Gulniso Geldiyorovna GAZETA MATNINING UMUMIY VAZIFALARI.....	13
4. Sharopova Ra'no, Karimova Latofat HOZIRGI O'ZBEK TILIDA "TARBIYA" LEKSIK-SEMANTIK MAYDONI TARKIBI VA TASNIFIQA OID QARASHLAR.....	18
5. Намазова Манзура Ураковна ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ЖИЗНИ И ЧАСТИ ИММИГРАНТОВ В УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ.....	24
6. Sadriddinzoda Safiya Shaxobiddinovna AMPHIBOLOGY IN ENGLISH RELIGIOUS LEXICOLOGY.....	32
7. Esirgapov Mukhiddin Nizomiddinovich THE INFLUENCE OF THE INTERNET AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON THE ENGLISH LANGUAGE.....	37
8. Karimova Dilorom Shavkatovna VERBAL AND NON-VERBAL INTERPRETATION OF THE CONCEPTS OF "DEATH" AND "LIFE".....	43
9. Narzullaeva Dilnoza Sanatovna CONCEPTUAL METAPHOR THEORY: EXPLORING THE ROLE OF METAPHOR IN CONCEPTUALIZING ABSTRACT CONCEPTS.....	48
10. Шахзод Турниязов ЎЗБЕК ТИЛИГА ҚИЛИНАЁТГАН ЗАМОНАВИЙ БАДИИЙ ТАРЖИМАЛАРДА МУАЛЛИФ УСЛУБИНИ САҚЛАШ МАСАЛАСИГА ДОИР (О. ГЕНРИ ҲИКОЯЛАРИ МИСОЛИДА).....	52
11. Matkarimova Gulira'no Abdullayevna XALQ OG'ZAKI IJODI VA MIFOLOGIK MANBALARDA UCHRAYDIGAN FITONIMLARNING INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI.....	63
12. Алена Ялмагичева Иванова ВЛИЯНИЕ КОНФУЦИАНСТВА НА ПРОЯВЛЕНИЕ ЭМОЦИЙ.....	68
13. Yunusova Gulshoda Dilshadovna EKVIVALENTLIK VA FE'L VALENSIYASI.....	80
14. Eshboyev Qahramon Bakir o'g'li O'ZBEK TILI SINONIMIK LUG'ATLARIDA DARAJALANISH METODOLOGIYASI.....	85
15. To'liboyeva Gulnura Baxadir qizi PEYZAJ BADIY VOSITA SIFATIDA (O'ZBEK VA QORAQALPOQ SHE'RIYATI MISOLIDA).....	91
16. Холбобоева Нилуфар Бахтиёр кизи НАВОИЙГА ТАХМИС.....	96
17. Сайымбетов Шарафатдин Уракбаевич И. ЮСУПОВНИНГ «ДАЛА АРМОНЛАРИ» ПОЭМАСИДА ИНДИВИДУАЛ МЕТАФОРЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ ВА БАДИИЙ ВАЗИФАЛАРИ.....	102
18. Комила Мамадиёрова ОНОМАСТИК БИРЛИКЛАРНИНГ ИНТЕГРАЦИОН ТАБИАТИ ХУСУСИДА.....	106
19. Xolova Muyassar Abdulhakimovna O'ZBEK SHEVALARIDA FONETIK O'ZGARISHLAR (Surxondaryo viloyati misolida).....	111
20. Malika Soliyeva INGLIZ TILIDAGI INTONATSIYANING AYRIM FONOSTILISTIK XUSUSIYATLARI.....	118
21. Комила Мамадиёрова ОНОМАСТИК БИРЛИКЛАРНИНГ УСЛУБИЙ ФУНКЦИЯЛАРИ ХУСУСИДА.....	122

22. Xurinsa Xudoyberdiyeva TROPLARNING USLUBIY XUSUSIYATI (Xosiyat Rustamova lirikasi misolida).....	128
23. Israilova Sayera Tashpulat qizi INTERFAOL USULLAR ORQALI INGLIZ TILIDA O‘QISH KO‘NIKMASINI RIVOJLANTIRISH (Tarix yo‘nalishi talabalari uchun).....	133
24. Israilova Sayera Tashpulat qizi INGLIZ XALQ ERTAKLARI ORQALI BOSHLANG‘ICH SINFI O‘QUVCHILARIDA O‘QISH KO‘NIKMASINI RIVOJLANTIRISH.....	137
25. Комила Мамадиёрова ОНОМАСТИК БИРЛИКЛАРНИНГ ИНТЕГРАЦИОН ТАБИАТИ ХУСУСИДА.....	143
26. Робиға Мамбетова ҚОЗОҒИСТОН ЎЗБЕКЛАРИ ФОЛЬКЛОР АСАРЛАРИНИНГ ЛИНГВОМАДАНИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ.....	149
27. Ҳамидулла Годжиев ТУРКИСТОН ЖАДИДЧИЛИК ҲАРАКАТИНИНГ УМУММАЪРИФИЙ – УМУМАДАБИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ.....	154
28. Ergashova Rano Turaevna LINGUISTIC FEATURES OF AVIATION TERMINOLOGY IN ENGLISH, RUSSIAN, AND UZBEK LANGUAGES: SPECIFICITIES AND COMMONALITIES.....	160
29. Bobir Maxammadov MIKROSOFT VINDOVS OPERATSION TIZIMI TERMINLARINING LEKSIKOGRAFIK TAVSIFI MASALALARI: MUAMMOLAR VA VAZIFALAR.....	170
30. Xalimova Firuza Rustamovna POETIK MATNDA BADIY KONSEPTLAR VA METAFORALARNING KOGNITIV-ESTETIK TALQINI.....	176
31. Комила Мамадиёрова ОНОМАСТИК БИРЛИКЛАРНИНГ ИНТЕГРАЦИОН ТАБИАТИ ХУСУСИДА.....	182
32. Матлуба Шукурова ЭНАХОН СИДДИҚОВА ШЕЪРИЯТИДА “АЁЛ” КОНЦЕПТИНИНГ АКТУАЛЛАШУВИ.....	187
33. Tashkulova Zarnigor “SHARQ” KONSEPTI SEMANTIK MAYDONIDA PEYZAJNING IFODALANISHI (S. MOEM HIKOYALARI MISOLIDA).....	195

ISSN: 2181-9297

www.tadqiqot.uz

Tashkulova Zarnigor
Samarqand davlat chet tillari
instituti doktorant
nuritdinovazara@gmail.com

“SHARQ” KONSEPTI SEMANTIK MAYDONIDA PEYZAJNING IFODALANISHI (S. MOEM HIKOYALARI MISOLIDA)

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.17087475>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada S. Moem hikoyalarida “Sharq” konsepti semantik maydonida peyzajning badiiy ifodalanishi tahlil qilinadi. Peyzaj unsurlari milliy-madaniy konnotatsiyalar, ekzotizm va qahramonlarning psixologik kechinmalari bilan uygʻunlikda koʻrib chiqilib, ularning konseptual mazmun ochilishidagi semantik roliga ilmiy yondashuv taklif etiladi. Sharqona manzaraning, matnning emotsional tarkibiy qismi, qahramonning psixologik holati indikator sifatidagi ahamiyati alohida taʼkidlanadi. S. Moemning orollarda uzoq vaqt yashashi unga mahalliy sharoitlarga moslashish, muayyan geografik makonga xos boʻlgan individual-makoniyl belgilarning badiiy tasvir orqali qayta tiklash imkonini ham berdi.

Kalit soʻzlar: “Sharq” konseptual maydoni segmenti, manzara, tovushlar, rang, qahramon emotsiyalari, psixologizm.

Zarnigor Tashkulova

Doctoral Student

Samarkand State Institute of Foreign Languages

Samarkand, Uzbekistan

nuritdinovazara@gmail.com

“THE REPRESENTATION OF LANDSCAPE IN THE SEMANTIC FIELD OF THE CONCEPT ‘EAST’ (BASED ON W. SOMERSET MAUGHAM’S SHORT STORIES)”

ABSTRACT

This article analyzes the artistic representation of landscape within the semantic field of the concept “East” in W. Somerset Maugham’s short stories. Landscape elements are examined in harmony with national-cultural connotations, exoticism, and the psychological experiences of the characters, offering a scholarly approach to their semantic role in revealing conceptual meaning. Special attention is paid to the significance of the Eastern landscape as an emotional component of the text and as an indicator of the character’s psychological state. W. Somerset Maugham’s long residence on the islands also enabled him to adapt to local conditions and to reconstruct, through artistic description, the individual-spatial features characteristic of a specific geographical setting.

Keywords: segment of the conceptual field “East,” landscape, sounds, colors, character’s emotions, psychology.

Ташкулова Зарнигор

Докторант

Самаркандского государственного института
иностранных языков Самарканд, Узбекистан
nuritdinovazara@gmail.com**«РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ПЕЙЗАЖА В СЕМАНТИЧЕСКОМ ПОЛЕ КОНЦЕПТА
«ВОСТОК» (НА ПРИМЕРЕ РАССКАЗОВ С. МОЭМА)»****АННОТАЦИЯ**

В данной статье анализируется художественное отражение пейзажа в семантическом поле концепта «Восток» в рассказах С. Моэма. Элементы пейзажа рассматриваются в единстве с национально-культурными коннотациями, экзотизмом и психологическими переживаниями персонажей, а также предлагается научный подход к выявлению их семантической роли в раскрытии концептуального содержания. Особо подчеркивается значение восточного пейзажа как эмоциональной составляющей текста и индикатора психологического состояния героя. Длительное пребывание С. Моэма на островах дало ему возможность адаптироваться к местным условиям и через художественное описание воссоздать индивидуально-пространственные признаки, характерные для определённого географического региона.

Ключевые слова: сегмент концептуального поля «Восток», пейзаж, звуки, цвет, эмоции героя, психологизм.

KIRISH. Adabiyotda konsept tushunchasi muayyan xalqning dunyoqarashi, milliy mentaliteti va madaniy qadriyatlarini anglatadi. “Sharq” konsepti esa ko‘p asrlik tasavvurlar, stereotiplar va badiiy timsollar orqali shakllangan murakkab hodisa bo‘lib, bu konseptning semantik maydoni ko‘plab sohalarni, jumladan, tabiat manzaralari, peyzajlar tasvirini ham qamrab oladi. Ingliz yozuvchisi S. Moemning “Sharq hikoyalari”da peyzaj nafaqat ekzotik muhitni yaratadi, balki qahramonlarning ruhiy holati va g‘oyaviy qarashlarini ochishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi.

S. Moemning “Sharqona” hikoyalar turkumi keng makonlar va manzaralar panoramasini taqdim etadi. Adib ularni badiiy tasvirlar orqali gavdalantirib, milliy maishiy tafsilotlar, mahalliy aholining kiyim-kechaklari, marosimlari hamda odatiy iboralar bilan “to‘ldiradi”. Tadqiqotchilarning ta’kidlashicha: “San’at yaratgan olam — shartlidir. Biroq san’atda muhimroq jihat nafaqat ushbu shartlilik, balki uning tamoman teskari ta’surot — ya’ni reallik illyuziyasini yaratishga intilishidir”[6:376]. Bu reallik — Sharq mamlakatlari, orollar bo‘lib, ularning nomlari S. Moem asarlarida ko‘p bora uchraydi va badiiy matnda konseptlarga aylanadi: “Individal mualliflik konsepti — bu badiiy asar matnida yaratilayotgan ikkilamchi voqelik haqidagi tuzilmaviy bilimning asosi hisoblanadi”[3:4].

ASOSIY QISM. Orollarda uzoq muddat bo‘lish S. Moemga nafaqat mahalliy sharoitlarda bemalol yo‘l topish imkonini berdi, balki muayyan geografik nuqtaga xos bo‘lgan individual-makoniyl xususiyatlarni qayta tiklashga, hatto eng kichik tafsilotlardagi farqlarni ham ta’kidlashga imkon yaratdi. Adib bu haqda bir necha bor bayon qilgan: “*I only want to set down what I know of my own knowledge.*”[9:3] Ushbu maqola doirasida biz bir nechta sharqona peyzaj misollarini ko‘rib o‘tamiz. Ular turli vaziyatlarda qahramonlarning psixologik holatini, hissiyotlarining darajasini aks ettiradi hamda orollardagi hayotga bo‘lgan munosabatlarini modellashtiradi. Tadqiqotchilarning qayd etishicha: “Badiiy matnda makon tushunchalari butunlay boshqa reja tushunchalariga aylanishi mumkin. M.Yu. Lotmanning fikricha, badiiy makon – bu muallif dunyo modelidir, u o‘zining makoniyl tasavvurlari tili orqali ifodalanadi”[1:83].

Ekzotik tabiat – gullab-yashnagan, o‘ziga xos hidlar va yorqin ranglar bilan to‘yingan, g‘ayrioddiy tovushlarga boy, quyosh va oy nuri ta’sirida rang-baranglik kasb etuvchi manzara – Moem qahramonlari uchun muhabbat yoki nafratning ko‘rsatkichidir. Shunday qilib, “sharqona hikoyalar”dagi peyzaj ko‘p jihatdan qahramonning psixologik ramkasi sifatida namoyon bo‘ladi. Bu masalada ilmiy manbalarda ta’kidlanganidek: “...psixologizm – bu adabiyotning badiiy sifati bo‘lib, u xayoliyl shaxsning (ya’ni adabiy qahramonning) his-tuyg‘ulari, fikrlari va kechinmalarini badiiy

adabiyotga xos maxsus vositalar yordamida yetarlicha to'liq tasvirlash orqali ifodalanadi.”[2:18] Muhim jihati shundaki, muallif Sharqqa nisbatan o'zining ijobiy modal pozitsiyasini yashirmaydi, bu esa tabiatning ekzotik manzaralarida yaqqol namoyon bo'ladi. Ular ranglar, hidlar va tovushlar boyligidan kelib chiqqan holda yashirmasdan hayrat va zavq bilan tasvirlangan. Izlanuvchilarning ma'lumotlariga tayangan holda aytishimiz joizki, “Yozuvchi yaratayotgan asarida real makon-vaqt aloqalarini aks ettirib, ularga parallel ravishda o'zining perseptual olamini quradi, shu orqali yangi – konseptual makon yaratadi, bu esa muallif g'oyasining amalga oshish shakliga aylanadi”[4:100].

Demak, “sharqona hikoyalar”dagi peyzajlar “Sharq” konseptual maydonining muhim segmentlarini tashkil etish bilan birgalikda, muallifning modal pozitsiyasi bilan yoritiluvchi bir qator funksiyalarni bajaradi. Misol tariqasida ushbu turkumdan ikki hikoyani tanlab olamiz, ko'plab jihatlarida qahramonlarning o'zaro kelisha olmasligi natijasida, ularning munosabatlarida keskin nafratga olib keladi. “Mackintosh” hikoyasida bir xil “peyzaj” ikki qahramon tomonidan mutlaqo qarama-qarshi tarzda idrok etiladi. Makintoshning barcha his-tuyg'ulari salbiy belgilanadi (“jirkanish, nafrat”) kabi: “..looking out of the window at the lagoon and the strip of foam which marked the reef, he shuddered with hatred of the brilliant scene. The cloudless sky was like an inverted bowl that hemmed it in.”[9:3] Buning aksiga, rezident Uoker qishloqlarga borganda yoki dengiz manzarasi ochiladigan tepalikka chiqqanida tabiat manzaralaridan to'yib zavqlanadi. Uning hayrat va bevosita qoyil qolishi yuqori darajadagi emotsionallik bilan ifodalangan jumlada aks etadi: “By George, It's like garden of Eden.”[9:10] Bizningcha, ushbu hayratning o'zi yozuvchining Sharqqa oid “olam modeli”ni, uning hissiyligini ifodalaydi. I.P. Pavlyuchko buni “muallifning emotsional kompetensiyasi” deya izohlaydi va “xos leksika hamda intonatsion tuzilishdan foydalanish” haqida quyidagicha fikr yuritadi: “...muallifning emotsional kompetensiyasini biz shunday ta'riflaymiz: bu – badiiy matnda muallifning emotsional dunyo manzarasini aks ettirish maqsadida turli xil lingvistik va uslubiy vositalarni tashkil etishda badiiy usullar tizimidan ataylab yoki intuitiv ravishda foydalanish qobiliyatidir.”[5:47] Agar ikki xil idrokni taqqoslaydigan bo'lsak, birinchi holatda muallifning ijobiy “realligi” (yarqiragan quyoshli manzara, laguna) va qahramonning manzarani salbiy idroki (nafratdan titrab ketishi) o'rtasidagi kontrast usulini qayd etamiz. Makintoshning Uokerga nisbatan nafrati uni qariyani o'ldirishda sheriklik qilishga undaydi, u ataylab Manumega stol ustidan revolvorni o'g'irlashga imkon beradi. S. Moem Makintoshning hissiy taranglik jarayonini manzara idrokiga turli modalliklarda hamrohlik qilishi mumkin bo'lgan tovushlar dunyosi orqali yaratadi. Yana kontrast usulidan foydalanib, yozuvchi qahramon Uokerga qilingan suiqasd haqida dahshatli xabarni kutayotgan, ammo patefon tovushlarini emas, balki bosim qiluvchi sukunatni eshitayotgan vaziyatni tasvirlaydi. Uning psixologik holatini atrof-muhitda sodir bo'layotgan g'ayrioddiy harakatlar go'yoki soyadek ajratib ko'rsatadi. Birinchidan, suiqasd kutishining iztirobli kechinmalari... “How long would it be?”. Ikkinchidan, S. Moem Makintoshning begona tovushlar orasidan uzoq kutilgan suiqasd xabarini ilg'ashga urinayotganini tasvirlaydi: “He heard the dull roar of the breakers against the reef. He heard the breeze sigh far u in the leaves of the coconut trees.”[9:29]

E. Farino asarda ranglarning tezligi ortishi yoki pasayishining ahamiyatini ta'kidlaydi: “Yorqinlikning ortishi umuman mavjudlikning intensivligi yoki ma'lum bir xususiyatning kuchayishini anglatishi mumkin, yorqinlikning pasayishi (xira, so'nib qolgan ranglar) esa hayotiy ohangning pasayishini bildiradi...”[6:328] Mazkur iqtibos Makintoshning ertasi kuni ruhiy holatidagi o'zgarishni go'yo tasvirlaydi (u yangilangan tongdan quvonadi): dengizning idroki ham shunday quvonchli bo'lib, ranglarning favqulodda yorqinligi qahramonning holatini ko'rsatadi: “The sea was a more vivid blue, the sky more brilliant... the trade wind was fresh, and there was a ripple on the lagoon as the breeze brushed over it like velvet brushed the wrong way.”[9:31] Muallif emotsional ta'sirni yorqin va quvonchli ranglarni aks ettiruvchi epitetlar orqali kuchaytiradi. “To'lqinlarning baxmalga o'xshashi” qiyosi esa assotsiativ tarzda sokin ob-havoni va mayin shamolni belgilaydi, ya'ni dengiz manzarasi qahramonning psixologik holatiga muvofiq keladi.

“The Outstation” hikoyasidagi Uorberton obrazi Sharq/G'arb konseptual oppozitsiyasining yorqin ko'rinishidir. G'arbiy dunyo vakili sifatida u ijtimoiy tabaqalarga nisbatan qat'iy yondashuv, “aristokratik ustunlik” kayfiyatini o'zida mujassamlashtiradi. Kuper esa plebeylik, ya'ni G'arb

jamiyatining pastki tabaqasini ifodalaydi. Shu ziddiyat fonida Moem Sharq tabiatini, xususan, tungi peyzajni uyg'unlik, osoyishtalik va ruhiy poklanish manbai sifatida tasvirlaydi. Sharq manzarasi Uorberton uchun konfliktli vaziyatdan chiqish, ichki ziddiyatlarini yengish vositasiga aylanadi. Demak, G'arbga xos ijtimoiy ierarxiya va oppozitsiya Sharq tabiati orqali muvozanat topadi. Bu esa peyzajning dekorativ, balki konseptual va psixologik funksiyaga ega ekanini ko'rsatadi. *"Mr. Warburton's irritation could not withstand the silent beauty of the night. The air was scented with the sweet-smelling flowers of a tree that grew at the entrance to the arbour, and the fire-flies, sparkling dimly, flew with their slow and silvery flight."*[8:113] S. Moemning tasvirlashicha, qahramonni mo'jizaviy tungi manzara ichiga joylashtiradi, uni xushbo'y hidlar orqali ruhiy taskin topishga undaydi hamda chiroqlar singari uchib yurgan chivinlar parvozidan estetik zavq olishga majbur etadi. Uorberton ruhining osoyishtaligi esa muallif tomonidan sof sharqona assotsiatsiyalar orqali yanada kuchaytiriladi. Bu o'rinda peyzaj qahramonning ichki kechinmalari bilan uyg'unlashib, Sharq konseptining semantik qatlamini ifodalashga xizmat qiladi: *"The moon made a pathway on the broad river for the light feet of Siva's bride, and on the further bank a row of palm trees was delicately silhouetted against the sky."*[8:113] Yozuvchi buddaviylik bilan tanish bo'lgan qahramonning obrazli tafakkurini izohlaydi. Shuningdek, S. Moemning makonni kengaytirish mahoratini ham qayd etish lozim: (*yuqorida – oy*), (*uzoqqa – daryo bo'ylab yoyilgan oy nuri yo'li*) kabi ko'rinishlarda. Shubhasiz, yozuvchi Appiyadagi shunday oyli manzaradan hayratlangan, o'z tuyg'ularini yodda saqlagan va ularni obrazli tarzda ushbu hikoyada mustahkamlagan, bu esa xulosada o'z aksini topgan: *"Peace stole into the soul of Mr. Warburton."* [8:113]

MUHOKAMALAR/TAVSIYALAR. Shuni ta'kidlash joizki, tabiat bilan munosabat S. Moem asarlarida uning qahramonlarini tavsiflovchi omil sifatida namoyon bo'ladi, ularning sezgirligi va emotsionalligini ko'rsatadigan o'ziga xos indikator vazifasini bajaradi. Kuper go'yoki yashab va ishlayotgan dunyosini sezmaydi, u malaylarga nisbatan befarq va shafqatsizdir, bu esa fojiali yakunga olib keladi. Uorbertonning og'ir xayoliy taxminlari esa daryo bo'yidagi sahnada muallifning izohi orqali ifodalanadi: *"But peace was denied him"*. Manzara qahramonning salbiy idrokida hajmli bo'lib, dahshatli sukunat fonida tasvirlanadi; ushbu kontekstda sukunat alohida ma'no kasb etadi: *"Jimjit dunyo, masalan, vahimali, o'ziga berilgan, begonalashgan, muloqotdan qochuvchi, nimanidir yashiruvchi, o'z mohiyatini berkituvchi tarzda qabul qilinishi mumkin, holbuki, tovushli dunyo esa odatiy, ochiq, kommunikativ va xavfsiz bo'lib tuyuladi"*[6:313] Keltirilgan misoldan anglashimiz mumkinki, bir xil manzara qarama-qarshi ruhiy idrokda turlicha talqin qilinadi. Agar Uorberton shunchalik taranglik va ichki bezovtalik holatida bo'lmaganida, sukunat unga 'g'oyibona tahdid' emas, balki 'osoyishta sokinlik' sifatida namoyon bo'lgan bo'lardi. Biz ushbu manzarani quydagi misol orqali yanada chuqurroq anglaymiz: *"Mr. Warburton went down to the river and sat in his arbour. The river flowed ominously silent. It was like a great serpent gliding with sluggish movement towards the sea. And the trees of the jungle over the water were heavy with a breathless menace. No bird sang. No breeze ruffled the leaves of the cassias. All around him it seemed as though something waited."*[8:150] Berilgan misoldan anglashimiz joizki, qahramon ushbu daryo bo'yidagi ayvonchada bir necha marta bo'lgan va daryo unga katta ilonga o'xshab ko'ringan bo'lishi ehtimoldan yiroq. Bu salbiy tasavvur uning ruhiy tushkunlik holati bilan izohlanadi. Ta'kidlash lozimki, S. Moemning sharqona manzaralari geografik jihatdan o'ziga xos bo'lib, bu holat toponimlar, orollar florasi va faunasi vakillarining tilga olinishi bilan tasdiqlanadi: "Before the Party" hikoyasida voqea Borneo orolida yuz beradi. Angliyadan qaytib kelgach, baxtiyor Millisent orol go'zalliklarini mehr bilan qabul qiladi. Yozuvchi qahramonning bevosita idrokida sariq daryoning oqimini qayta tiklaydi. Quyida keltirilgan misolda esa uning hissiy holatini va go'zallikni qadrlashni biladigan insonning salohiyatini ochib beradi: *"The egrets, white and gleaming in the tremulous sunset, flew down the stream in a flock, flew low and swift and scattered."*[9:140] Efitetlar tizimi tirik harakatni yaratadi va milliy ruhdagi deyarli bir manzarani hosil qiladi (go'yoki oq oqqushlarning quyosh botishi nurlari ostida sariq suv uzra parvozi kabi). S. Moem musiqiy qiyosdan foydalanadi, bu esa qahramonaning intellektual darajasini tavsiflab beradi va peyzajni o'quvchi tomonidan assotsiativ idrok etilishi uchun jarangdor qiladi: *"They were like a ripple of snowy notes, sweet and pure and spring-like, which an unseen hand drew forth, a divine arpeggio from harp."*[9:140]

Peysajning qabul qilinishi, bizning nazarimizda, qahramonning badiiy obrazli tavsifi, uning ruhiy quvonch holatini ifodalovchi vosita sifatida namoyon bo'ladi: *"They fluttered along between the green banks, wrapped in the shadows of evening like the happy thoughts of a contented mind."*[9:140] Mazkur peyzajda ko'p ma'no mujassamlashgan: qahramon qushlarning parvozini sokin kuzatayotgan lahza, uning Borneo tabiatiga bo'lgan qiziqishi, Millisentning uzoq muddat davomida orolda yashash, ekzotik tabiat go'zalliklaridan bahra olish istagi ko'rinishida tasvirlaydi.

HULOSA. Yakuniy so'z o'rnida aytishimiz joizki, hatto sharqona manzaralarning shunchalik kam sonli misollari ham S. Moem asarlarida "Sharq" konseptining semantik maydoni segmenti sifatidagi ahamiyatini ta'kidlash imkonini beradi. S. Moemning sharqona manzaralari geografik jihatdan individuallik kasb etadi, bu esa toponimlar, orollarning flora (masalan, cassia daraxtlari) va fauna vakillarini eslatib o'tilishi bilan tasdiqlanadi. Peyzaj S. Moem hikoyalarida qahramonning psixologik holatini ko'rsatish, uning tabiatini ifodalash funksiyasini bajaradi. S. Moem yaratgan manzaralar (Taiti, Apia, Borneo, Xitoy, Gonkong va boshqalar) mozaika kabi "Sharq" konsepti bilan qorishib ketadi. "Bir yozuvchining ayrim asarlarida namoyon bo'ladigan individual-mualliflik konseptlari mazkur yozuvchining butun ijodini belgilab beruvchi global individual-mualliflik konseptining tarkibiy qismlarini tashkil etadi." [3:5]

Adabiyotlar:

1. Валгина, Н.С. Теория текста. Москва, Логос. 2003. – 173 с.
2. Есин А.Б. Принципы и приемы анализа литературного произведения. Учебное пособие. М.:Флинта, Наука,1998.-246с.
3. Клебанова Н.Г.«Формирование и способы репрезентации индивидуально-авторских концептов в англоязычных прозаических текстах». - Автореферат канд. диссерт. на соискание уч. степени канд.фил.наук.-Тамбов,2005.-28с.
4. Николина Н.А. Филологический анализ текста Учебное пособие. -М.: Издательский центр: Академия,2003.-256 с.
5. Павлючко И.П. Эмотивная компетенция автора художественного текста(на материале произведений Г.Гессе). Диссертация на соискание уч.степени канд.филолог.наук. Волгоград,1999. -170с.
6. ФариноЕжи Введение в литературоведение: Учебное пособие. СПб.: Издательство РГПУ им.А. Герцена, 2004. — 639 с.
7. Maugham S «Before the Party»// Maugham S. Short Stories Vintage Books London 1990,- P.119-146
8. Maugham W. S. «The Outstation» // Maugham W. S. Sixty-five short stories. Heinemann/Octopus. London, 1988. – P. 110-153.
9. Maugham S. "Mackintosh"//Maugham S. Short Stories. Vintage Books London 1990,- P.2-37

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 2 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 8, НОМЕР 2

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 8, ISSUE 2

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000